

Toetsen aanpassen? Wat wel en niet kan

Rondom de cito toetsen krijgen wij vaak vragen van ouders over mogelijke aanpassingen bij de toets voor hun kind. Logisch, maar niet altijd mogelijk. Graag leggen wij u uit wat wel en niet kan en waarom.

Doel van de toets is bepalend voor toestaan van hulpmiddelen en aanpassingen

Er kunnen omstandigheden zijn die het noodzakelijk maken om toch bepaalde aanpassingen te doen. De centrale vraag die we bij elke aanpassing moet stellen is: *meet de toets nog steeds wat hij moet meten?*

Vergelijk dit met de oogarts die met behulp van oogmetingen vaststelt welke lenssterkte iemand nodig heeft om goed te kunnen zien. Deze meting doet de oogarts zonder dat die persoon lenzen in of een bril op heeft. Want alleen zo kan de oogarts bepalen welke ondersteuning nodig is om goed te kunnen lezen. Deze analogie doortrekkend: je wilt door het afnemen van een toets vaststellen hoe goed een leerling bijvoorbeeld de tafels al kent of de woorden kan spellen, zonder dat de leerling daarbij een hulpmiddel als een tafelkaart of spellingcontrole gebruikt. Op basis daarvan kan je bepalen welke leerling bijvoorbeeld extra ondersteuning nodig heeft bij het leren van de tafels en welke bij het leren van de spellingregels.

Wilt u meer lezen hierover? Lees dan hier verder...

Waarom er in de basis geen aanpassingen gedaan worden:

- a) Bij inzet van hulpmiddelen bij het afnemen meten de toetsen niet meer precies dat waarvoor ze bedoeld zijn. Zo is de maat voor begrijpend lezen een combinatie van de mate van taalbegrip en de mate van technische leesvaardigheid. Bij compenseren voor de technische leesvaardigheid, bijvoorbeeld door het voorlezen van de tekst, verandert daarmee ook de interpretatie van de toetsscore voor begrijpend lezen.
- b) De resultaten van leerlingen op de toets zijn bij aangepast toetsen niet meer af te zetten tegen een landelijke normgroep; alleen de vordering van de leerling ten opzichte van zichzelf bij een eerdere meting kan worden vastgesteld.

Wat mag wel?

Wanneer er sprake is van dyslexie:

- Meer tijd om de toetsen te maken
- Teksten vergroten van A4 naar A3
- Toetsen in meerdere delen maken
- Digitaal toetsen, hierbij zit auditieve ondersteuning
- De tekst van de begrijpend lees toets op dezelfde dag al een keer laten lezen (hoge uitzondering)

En als er dan geen sprake is van dyslexie?

Soms maken scholen bewust de keuze om de afnamecondities verder aan te passen dan voor de validiteit en betrouwbaarheid van de uitkomsten gewenst is en dat dit geen probleem hoeft te zijn mits de gebruikers zich dan goed realiseren dat de consequentie is dat de uitkomsten geen valide en betrouwbare meting geven van de vaardigheid waarvoor deze is ontwikkeld. Cito benadrukt dat het in die gevallen belangrijk is de gewijzigde afnamecondities goed vast te leggen én ook te communiceren naar derden die de resultaten willen gebruiken (bijvoorbeeld een nieuwe school of een orthopedagoog) zodat de uitkomsten goed geïnterpreteerd kunnen worden.

Bijvoorbeeld 'de rekenvaardigheid van deze leerling is vergelijkbaar met die van zijn groepsgenoten, mits de leerling gebruikmaakt van de tafelkaarten'. Voor de leerkracht, de school én de ouders is het van belang dat zij zich realiseren dat deze leerling naar alle waarschijnlijkheid een andere instructie nodig heeft dan zijn klasgenoten, aangezien zijn niveau van rekenvaardigheid niet écht hetzelfde is

als die van de andere leerlingen. Een verwijzingscommissie of orthopedagoog heeft ook een zuivere meting nodig van bijvoorbeeld de rekenvaardigheid, zodat zij op basis daarvan kunnen vaststellen hoe groot een achterstand is of welke vorm van (aangepast) onderwijs een leerling nodig heeft.

Als hulpmiddelen en aanpassingen te ver gaan

Als te veel of te rigoureuze aanpassingen worden gedaan, meet de toets niet meer dat waarvoor deze is bedoeld. Dat betekent dat de resultaten van een leerling geen juiste weergave zijn van de daadwerkelijke beheersing van het concept zoals bedoeld én deze niet meer vergelijkbaar zijn met de resultaten van andere leerlingen en de normgroep. Daarom biedt Cito bij de toetsen voor technisch lezen bewust geen auditieve ondersteuning, omdat het lezen van schriftelijk materiaal onlosmakelijk onderdeel is van de te toetsen vaardigheid. Een ander voorbeeld betreft het niet toegestane gebruik van de spellingcontrole bij de toetsen spelling.